

Thema

‘Gezegend zij de God en Vader van onze Here Jezus Christus...!’

Over Gods verkiezing

H.J.C.C.J. Wilschut

Nadenken over Gods verkiezing lijkt een heikele onderneming. Het is één van de verschilpunten tussen gereformeerd en evangelisch. Maar ook binnen de gereformeerde gezindte komt de discussie los en klinkt kritiek op onderdelen van de Dordtse Leerregels. Sterker nog, zelfs als je de Dordtse Leerregels van a tot z onderschrijft, kan er een wereld van verschil zijn in de omgang ermee. Om maar iets te noemen: de Gereformeerde Gemeenten en de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) onderschrijven beide de Dordtse Leerregels. Maar ze springen er totaal anders mee om. Zoals het er nu uitziet: een blijvend kerkelijk breekpunt.

Opzet

Het bovenstaande klinkt als binnenkomer niet zo bemoedigend. Zoveel verschillen! Dat maakt meteen duidelijk dat we in dit onderwerp verdrinken, wanneer we de verschillen als uitgangspunt nemen. Daarom doe ik het liever anders. Ik wil proberen om - positief - op een rijtje te zetten, hoe de Bijbel en de gereformeerde belijdenis in het spoor van de Bijbel over verkiezing en verwerping spreken. En wat je er voor jezelf mee kunt in je leven met de Here.

Toon

De bijbelse leer over verkiezing en verwerping. Vaak is de eerste reactie: wat moeilijk en ingewikkeld allemaal! En ik zal niet ontkennen dat je hier tegen de grenzen van je menselijk verstand aanloopt. Wat is de Here onbegrijpelijk groot! Dat levert allerlei denkproblemen op. Als God van eeuwigheid gekozen heeft, hoe zit het dan met onze verantwoordelijkheid als mensen? Is het dan wel rechtvaardig dat er mensen om hun ongeloof verloren gaan, ze waren toch niet verkozen? Wat een vragen! Geen wonder dat hier zoveel discussie was en is. Met als bijkomend gevaar, dat je de leer over verkiezing en verwerping voor kennisgeving aanneemt, maar er voor jezelf eigenlijk niets mee doet. De Dordtse Leerregels zijn vaak meer geprezen dan werkelijk gelezen.

Maar lees nu eens Efeziërs 1. Gezegend zij de God en Vader van onze Here Jezus Christus! Want Hij heeft ons in Hem uitverkoren vóór de grondlegging van de wereld! Dat is andere koek. Niks geen tobberigheid, niks geen zuchten en klagen. Maar *zingen!* En daarin staat Efeziërs 1 niet alleen. Je merkt dat steeds in de Bijbel. Daar wordt God als God van verkiezing *geprezen*. Dat functioneert echt in het geloofsleven. Het maakt mensen intens blij en dankbaar. Op die toonhoogte moeten we blijkbaar spreken over de goddelijke verkiezing.

Valkuilen

Heb je het over wat de Bijbel zegt over Gods verkiezing en verwerping, dan zijn er een paar eigensoortige valkuilen. Ik wil er meteen voor waarschuwen:

- Pas je niet op, dan ga je heel *abstract* aan het werk. Dan heb je het over *de* verkiezing, *de* verwerping. Alsof het dingen zijn die op zichzelf staan. Maar bijbels moet je zeggen: we

hebben het over de *God* van verkiezing en verwerping. We staan voor de Here zelf. Hij is niet een God van willekeur, maar een God van liefde.

- Besef je dat je hier met God zelf te maken hebt, dan begrijp je ook meteen dat je hier *nooit tot een sluitende redenering* kunt komen. Het is in de kerkgeschiedenis steeds opnieuw geprobeerd: een systeem ontwerpen, waarbij je allerlei denkmoeilijkheden oplost. Niet doen! Daar is de Here veel te verheven voor. Denk niet dat je Hem in de greep van je denken krijgt. We gaan de bijbelse gegevens na. Om die na te spreken in eenvoudig geloof. Ook wanneer dat voor onze logica open eindjes oplevert.
- Als laatste valkuil noem ik onze menselijke *nieuwsgierigheid*. In het bijzonder de vraag: waarom heeft de Here bepaalde mensen *niet* uitgekozen? Ik zeg het bij voorbaat: dit is - bijbels gezien - een foute vraag. Eigenlijk wil je de Here narekenen, zoek je een stuk verantwoording. Vanuit bijbels gezichtspunt moet je een heel andere vraag stellen. Een uitgesproken geloofsvraag trouwens: waarom ik wel? Dat is niet de onbescheiden nieuwsgierige vraag, maar de vraag van de verwondering. Daar hebt u het weer: de toonhoogte van de verbaasde blijdschap.

Verkiezing in soorten

Ik moet nog een vooropmerking maken. In dit artikel gaat het over de goddelijke verkiezing tot eeuwige zaligheid. Tegelijk kent de Bijbel ook andere vormen van goddelijke verkiezing. Ik denk hier in het bijzonder aan de verkiezing om Gods volk te mogen zijn, om te mogen behoren tot het volk van God. Een bijzonder voorrecht, alleen te danken aan Gods ontferming. Maar niet allen die een plekje kregen in het verbond, worden behouden. Er zijn gedoopte bondelingen die de Here de rug toekeren. Het zal ze des te zwaarder worden aangerekend. Je verachtte Gods verkiezende liefde. Maar houd het onderscheid in het oog. De verkiezing tot het verbond is niet automatisch verkiezing tot eeuwige zaligheid. Al weet je als gelovige dat het één in het verlengde van het ander ligt. We onderscheiden dus tussen de verkiezing-tot-het-verbond (zoals Mozes daarover spreekt in Deut. 7:6-8) en de verkiezing-tot-de-eeuwige-zaligheid (zoals Paulus daarover spreekt in Ef. 1). Calvijn had het hier over de algemene en de bijzondere verkiezing. In dit artikel gaat het dus speciaal over die bijzondere verkiezing. Al blijft daarbij Gods verbond niet buiten beeld.

Verkiezing en verwerping volgens Dordtse Leerregels

Gods verkiezing en verwerping. U leest erover in hoofdstuk I van de Dordtse Leerregels. Wat mooi, zoals de Leerregels daarbij de bijbelse lijn volgen! Alle mensen hebben in Adam gezondigd. God zou geen onrecht hebben gedaan als Hij dan ook besloten had alle mensen voor eeuwig te straffen (DL I, art. 1). Maar: God is liefde, Hij gaf zijn eniggeboren Zoon, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat maar eeuwig leven heeft. Woordelijk een combinatie van twee bijbelteksten! (art. 2). In zijn goedheid laat God nu de belofte van het evangelie verkondigen, waarbij Hij roept tot geloof en bekering (art. 3). Geloof je het evangelie niet, dan blijft Gods toorn op je. Maar door het geloof word je door de Verlosser Christus van de eeuwige ondergang gered (art. 4).

Ongeloof. Geef God er niet de schuld van. Voor je onmacht en onwil om te geloven draag je zelf de volle verantwoordelijkheid. Het is - zoals dat geldt van alle zonden - eigen schuld. Maar het geloof is een geschenk van God. Door genade bent u behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God, Efeziërs 2:8 (art. 5).

God geeft aan sommigen het geloof, aan anderen onthoudt Hij het. En dit gaat terug op zijn eeuwig besluit. Aan God zijn al zijn werken van eeuwigheid bekend, zegt Handelingen 15:18. Er is verkiezing en er is verwerping. Een beslissing die even barmhartig als rechtvaardig is (art. 6).

Wat verstaan we onder Gods verkiezing? Het is het onveranderlijke voornemen van God van voor de grondlegging van de wereld af, om sommige mensen (een vast getal), in zichzelf net zo schuldig als andere mensen, te redden in Christus en ze daartoe het geloof te schenken. Niemand heeft er recht op. Het is vrije verkiezende liefde van God, louter genade. En dan wijzen de Dordtse Leerregels (art. 7) op wat je leest in Efeziërs 1 en Romeinen 8. Daar zet DL I, 10 een dikke streep onder. Voor Gods genadige (!) verkiezing is maar één grond aan te wijzen: Gods welbehagen. Dit raadsplan komt voort uit Gods eeuwige liefde voor de uitverkorenen (II, 9). Uitgesproken bijbeltaal!

De keerzijde van dit verkiezingsbesluit is Gods besluit van verwerping. U leest erover in DL I, 6. En uitgebreider in DL I, 15. Toen God sommige mensen uitkoos, besloot Hij anderen over te laten aan hun eigen slechtheid en aan het zelfgekozen verderf. En opnieuw moet je zeggen: hier spreken de Dordtse Leerregels de Bijbel na. Zie de verwijzing naar 1 Petrus 2:8. Mensen stoten zich in hun ongelooft aan de rotssteen Christus, *waartoe zij ook bestemd zijn*. Het blijft een weerbarstig woord. Maar het staat er echt.

Let op het verschil!

Er zit bij de Dordtse Leerregels in de omschrijving van verkiezing en verwerping een opvallend verschil. Gaat het over de verkiezing, dan wordt er heel actief geformuleerd. In zijn verkiezende liefde grijpt God in Christus in, gaat Hij ook trekken met zijn Woord en Geest. Bij de verwerping is de formulering meer passief: God besloot over te laten aan de zelfgekozen slechtheid en hardheid.

Dat doen de Dordtse Leerregels expres. Want ze kennen het verwijt: als het geloof op Gods keus teruggaat, dan kun je iemand moeilijk meer z'n ongelooft verwijten. Eigenlijk is het dan de schuld van God dat iemand verloren gaat. Had Hij hem of haar maar moeten uitverkiezen.

Maar geen mens zal zich op de Jongste Dag met dit excuus voor z'n ongelooft kunnen verdedigen. De onmacht en onwil om te geloven is eigen schuld. Achter de hardheid van ons menselijk hart ligt onze afval van de levende God. Dat maakt ook ons ongelooft tot schuld voor God. Geen mens gaat verloren dan door eigen schuld.

Vandaar dat de Dordtse Leerregels hier wijzen op Gods rechtvaardigheid. God doet geen onrecht wanneer Hij mensen aan hun eigen slechtheid overlaat. Dit hadden we allemaal verdiend. Het wonder is niet dat er mensen verloren gaan. Maar juist dat er behouden worden! Daartoe is God helemaal niet verplicht. Op Gods genade en verkiezende liefde heb je als mens geen récht. Het is louter en alleen vrije gunst van God, dat Hij mensen in Christus redt, en dat Hij hun geloof en eeuwig leven schenkt. Dat is ongedachte en onverplichte liefde van God. Zoals geen mens zich op de Jongste Dag voor zijn ongelooft kan verontschuldigen, kan ook geen mens zich dan op zijn geloof beroemen. Je kreeg het van God, in Christus, door de Geest, uit kracht van zijn verkiezende liefde.

De bijbelse leer over de uitverkiezing wil op deze manier vooral onderstrepen, dat Gods genade echt alleen maar *genade* is, alleen op Gods eeuwige barmhartigheid teruggaat. Alle

eigenroem is uitgesloten. Ik roem in vrije gunst alleen! Daar hebt u weer de toonhoogte van Efeziërs 1.

Geloofspraktijk

Alles goed en wel, maar wat moet je hiermee nu aan in de geloofspraktijk? Die denkproblemen, hè? Zit alles niet van eeuwigheid af dichtgespijkerd? En al zeg je ja en amen op de Dordtse Leerregels, diep in je hart kan de vraag blijven knagen, waarom God sommige mensen passeert. Ook mensen, aan wie jij zo graag het geloof gunt. Zoals je ook met de vraag kunt zitten: hoe kan ik eigenlijk met zekerheid over mijzelf weten, dat ik hoor bij het getal van Gods uitverkorenen?

Het is goed om hier weer te waarschuwen voor de valkuilen die ik noemde. Probeer niet om de zaken voor je verstand in een sluitend systeem te persen. En probeer de Here niet na te rekenen met de nieuwsgierige vraag: waarom anderen niet? Tracht niet in te dringen in de verborgen geheimen van God. Het is een waarschuwing die meerdere keren in de Dordtse Leerregels klinkt. De verborgen dingen zijn voor de Here, de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen (Deut. 29:29). Ga niet de weg van de nieuwsgierigheid. De Bijbel wijst ons een andere weg.

Begin dan ook waar de Bijbel met ons begint. Dat is: begin bij de *belofte* van God, de belofte van het evangelie. In die belofte geeft God Christus met al zijn heil: alsjeblieft, voor jou! Aanpakken! Want bij de belofte gaat het om een geven, dat roept om een gelovig aannemen. Zo spreekt de Bijbel ons nu aan. ‘Heren, wat moet ik doen om behouden te worden?’, vraagt de gevangenenbewaarder aan Paulus en Silas (Hand. 16:30). Dan is het antwoord: ‘Geloof in de Here Jezus, en jij zult behouden zijn, jij en je huis’ (Hand. 16:31). Dat evangelie mag die man zomaar geloven. En dat moet hij ook geloven. Kortom, vanuit de belofte spreekt de God van de Bijbel ons aan op onze verantwoordelijkheid.

Dat goede nieuws laat God in deze wereld verkondigen. Hij stuurt evangeliepredikers tot wie Hij wil en wanneer Hij wil. Door hun dienst worden mensen geroepen tot geloof en bekering.

Zo klinkt het evangelie naar buiten toe. Zo klinkt dat ook naar binnen toe, in de kerk. Daar mogen we ons volk van Gods verbond weten. Inderdaad, een zaak van verkiezing. Het geloof ziet hierin de *God* van de verkiezing naar zich toe komen. De belofte van het evangelie werd in de doop persoonlijk op naam gesteld. Des te groter wordt de aandrang om te geloven. Denk niet dat je er bent, wanneer je gedoopt bent. Geen gearriveerd christendom alsjeblieft, geen verbondsautomatisme! O ja, wanneer een kind jong sterft, dan hoef je als ouders niet te twijfelen aan de uitverkiezing en het behoud van je kind. Uit kracht van het genadeverbond zijn de kinderen van de gelovigen heilig (DL I, 17). Al heeft er geen antwoord van geloof kunnen komen, God van zijn kant houdt woord. Maar groei je op in het verbond, dan wordt dat antwoord wel degelijk van je verwacht. En dat als blijvende activiteit. Schitterend, zoals Zondag 31 HC dat onder woorden brengt: aan de gelovigen wordt verkondigd dat al hun zonden hun werkelijk vergeven zijn, zo vaak als zij de belofte van het evangelie met waar geloof aannemen. *Zo vaak als!* Dit is dus het startpunt: Gods beloftewoord, dat aandringt op het antwoord van het geloof.

Wat een zegen, wanneer je in geloof ja en amen zegt op de belofte van het evangelie! Nee, daar ben je niet trots op. Daar ben je - als het goed is - dankbaar voor. Dankbaar voor het werk van de Heilige Geest in je hart. Want geloven doe je niet vanuit jezelf. Dat is het werk

van Gods Geest, die via het Woord je hart bereikt en verandert. Ik heb mijn geloof van de Here gekregen!

Daarin herken je dan als kind van God de verkiezende liefde van God. Dan tob je niet langer in abstracto over de vraag: waarom anderen niet? Maar je bent stil van verbazing en dankbaarheid. Dat de Here zo goed voor mij is! Dat heb ik van geen kanten verdiend. Ik ben in mijzelf geen haar beter dan anderen. Dank U wel, Here, voor zoveel genade!

Zekerheid

Dat brengt ons bij het punt van de zekerheid over je persoonlijke verkiezing. We zingen het met Gezang 36:1: 'Ja, eer ik nog was geboren ... heeft zijn liefde mij verkoren.' Zingt u dat echt met een gerust hart? Bent u echt die 'ik' en 'mij'?

Die zekerheid bereik je niet wanneer je probeert de verborgenheden en diepten van God nieuwsgierig te onderzoeken, zegt DL I, 12. Let liever op wat de Bijbel als vruchten van de verkiezing aanwijst: het ware geloof in Christus, kinderlijk ontzag voor God, droefheid naar Gods wil over de zonde, honger en dorst naar de gerechtigheid.

Let er trouwens op dat de Dordtse Leerregels zeggen, dat Gods kinderen die vruchten van de verkiezing met geestelijke blijdschap bij zichzelf *opmerken*. Dat is dus wat anders dan dat je wanhopig bij jezelf *op zoek gaat* naar kenmerken van je verkiezing. Daar hebt u een pijnpunt, dat ons van veel zogenaamd bevindelijk-gereformeerden scheidt. Bij meerderen van hen (niet allen!) horen eigenlijk alleen de van eeuwigheid uitverkorenen bij Gods verbond. Wil je Gods beloften durven geloven, dan moet je eerst van jezelf weten dat je uitverkoren bent. Er moet eerst iets met je gebeurd zijn. Zo niet dus! Begin bij wat God belooft. Ontleen daaraan je vrijmoedigheid en je houvast. En met blijdschap vind je het werk van de Here in je leven terug. Het zijn blijken van zijn verkiezende liefde.

Overigens zeggen de Dordtse Leerregels heel nuchter, dat persoonlijke verkiezingszekerheid van mens tot mens kan variëren. Het kan ook bij jezelf op en neer gaan. Niet altijd is je geloof even sterk, niet steeds ben je vol kinderlijk ontzag voor God. Gelukkig, de zekerheid over je persoonlijke verkiezing van eeuwigheid vindt de diepste grond in de Here Jezus Christus zelf. Het staat zo prachtig in Efeziërs 1: God heeft ons in Christus voor de grondlegging uitverkoren. *In Christus!* Dat is dezelfde Christus, die we tegenkomen in de belofte van het evangelie. Hoor je bij Hem, weet je je in het geloof één met Hem, dan mag je je in Hem voor eeuwig bij God uitverkoren weten. Dat is wat (o.a.) Calvijn heeft aangeduid als: Christus is de *spiegel van onze verkiezing*. Wij zien onze verkiezing in Christus weerspiegeld.

Persoonlijke verkiezingszekerheid is dus geen kwestie van tobben en wroeten. Maar van geloven in de Here Jezus, zoals Hij in het evangelie beloofd wordt. Hoor ik in geloof bij Hem, dan mag ik mij een uitverkorene weten. En dat zie ik terug in de vruchten van de verkiezing, in wat de Here door de Heilige Geest in mijn hart en leven doet.

Geen lijdelijkheid

Als je zo in geloof de weg van de Bijbel gaat en begint waar God begint: bij zijn belofte en jouw verantwoordelijkheid, dan helpt je dat ook tegen het gevaar van lijdelijkheid. Zo in de stijl van: ik ga met m'n armen over elkaar zitten, want het is toch allemaal al besloten. Dan

laat je je weer leiden door een beschouwing over de goddelijke verkiezing. In plaats van dat je er in geloof mee omgaat, dat met de belofte begint om zo bij Gods verkiezing uit te komen.

Het is langs de weg van het evangelie en van de evangelieprediking dat de Heilige Geest ons hart bereikt. Waarmee Hij ons aan Christus bindt. Toch kent het geloof naast hoogten ook diepten. Gebruik dan de middelen die God geeft om het geloof te ondersteunen (DL I, 16). Je wordt dus in beweging gezet om te gaan op de weg van het verbond. Wacht niet lijdelijk af. Maar zoek actief de hulp die God voor je in petto heeft.

Geen lijdelijkheid. Ik vraag daar expres de aandacht voor, omdat we in de Dordste Leerregels ook de volharding van de heiligen belijden. Het genadewerk dat de Here in zijn verkiezende liefde in een mens begint, maakt Hij ook af. Wie uit God geboren is, geboren uit een onvergankelijk zaad, wordt door God ten einde toe bewaard. Dat is een enorme troost voor mensen die zichzelf in hun zwakheid kennen. De Here is getrouw en sterk, Hij zal zijn werk voor mij voleinden!

Dat is weer typisch de taal van het geloof. Van de rust in God. Wat iets heel anders is dan de redenering: als je eenmaal uitverkoren bent, dan komt het vanzelf wel goed met je. Daar hoeft je je niet meer druk om te maken. Maar de Dordtse Leerregels wijzen een andere weg (V, 14): 'Het heeft God behaagd om zijn genadewerk in ons te beginnen door de prediking van het evangelie. Evenzo wil Hij het instandhouden, voortzetten en voltooiën door het laten horen, lezen en overdenken van het evangelie, door aansporingen, dreigementen, beloften en ook door het gebruik van de heilige sacramenten.' Naast de beloften zijn er ook de aansporingen om trouw te blijven. En de dreigementen om niet tot afval te komen. God blijft een mens op zijn verantwoordelijkheid aanspreken. En het is langs die weg dat Hij de volharding bewerkt door de Heilige Geest.

Nee, dat krijgen wij niet in een logisch systeem. Dat moeten we ook maar niet proberen. Wat de Bijbel zegt over verkiezing en verwerping, wil in geloof beleefd zijn. In dankbare verwondering en in aanbiddende eerbied. Dat hoort er ook bij. Heilig ontzag voor Gods rechtvaardig oordeel. Dat verdiept je blijdschap en dankbaarheid. En dat brengt je tot lofprijzing. Elk hoofdstuk van de Dordtse Leerregels eindigt daar dan ook mee. De enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, zij eer en heerlijkheid in eeuwigheid. Amen.